

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 14.10.2009
KOM(2009) 534 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Kosovo* – napĺňanie európskej perspektívy krajiny

* V zmysle rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/1999.

1. ÚČEL TOHTO OZNÁMENIA

Komisia vo svojej Stratégii rozširovania z roku 2008 oznámila svoj zámer predložiť štúdiu uskutočniteľnosti o Kosove.¹ Rada v decembri 2008 privítala návrh Komisie predložiť štúdiu, v ktorej sa preskúmajú prostriedky na posilnenie politického a sociálno-ekonomického rozvoja Kosova. Pripomenula ochotu EÚ pomáhať politickému a hospodárskemu rozvoju Kosova prostredníctvom jasnej európskej perspektívy, ktorá bude v súlade s európskou perspektívou daného regiónu.

Komisia vydala v apríli 2005² oznámenie o Kosove a pravidelne informuje členské štáty EÚ o vývoji v tejto krajine. Účelom tohto oznámenia je zhrnúť vývoj od apríla 2005, ozrejniť, aké výzvy stoja pred Kosovom na jeho ceste do Európskej únie, potvrdiť, aké opatrenia by malo prijať v záujme ich riešenia, a navrhnúť nástroje Spoločenstva, ktorými by sa podporil politický a sociálno-ekonomický vývoj Kosova. Vzhľadom na to, že Kosovo zdieľa svoju európsku perspektívu s ostatnými krajinami západného Balkánu, regionálny kontext tu má osobitný význam. Kosovo musí udržiavať krok s vývojom v regióne, aby sa podporil hospodársky rast a posilnila sa politická stabilita. Je to v záujme Kosova, ostatných krajín západného Balkánu aj Európskej únie ako celku.

Kosovo vyhlásilo nezávislosť 17. februára 2008. Jeho nezávislosť doposiaľ uznalo 62 krajín. Kosovo okrem toho prijalo ústavu, ktorá vychádza z komplexného návrhu na riešenie statusu Kosova. Nad realizáciou tohto návrhu dohliada medzinárodný civilný zástupca³.

Misia OSN v Kosove (UNMIK) bola reštrukturalizovaná; naďalej sa uplatňuje rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/99. Medzi úlohy UNMIK patrí monitorovanie a podávanie hlásení, uľahčovanie zastupovania Kosova smerom navonok a dialógu medzi Prištinou a Belehradom, ako aj činnosti týkajúce sa praktických otázok súvisiacich s oblasťami v Kosove, v ktorých väčšinu obyvateľov tvoria Srbi⁴.

Medzinárodný súdny dvor na požiadanie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov pripravuje poradné stanovisko k tomu, či je vyhlásenie nezávislosti Kosova v súlade s medzinárodným právom. Očakáva sa, že Medzinárodný súdny dvor predloží uvedené stanovisko v roku 2010.

2. ZÁVÄZOK EÚ V SÚVISLOSTI S KOSOVOM

Členské štáty EÚ upravujú svoje vzťahy s Kosovom v súlade s vnútroštátnou praxou a medzinárodným právom. Nezávislosť Kosova uznalo 22 členských štátov EÚ. Absencia jednotného stanoviska o statuse Kosova nebráni tomu, aby sa EÚ zásadným spôsobom angažovala vo vzťahu ku Kosovu.

Európska únia vymenovala osobitného zástupcu EÚ⁵, ktorý má poskytovať poradenstvo a podporovať politický proces v Kosove a zabezpečiť konzistentnosť akcie EÚ v tejto oblasti.

¹ V zmysle rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/1999.

² *Európska budúcnosť pre Kosovo* – KOM(2005) 156, 20.4.2005.

³ Medzinárodný civilný zástupca zodpovedá medzinárodnej riadiacej skupine pre Kosovo.

⁴ Správa generálneho tajomníka OSN o misii Organizácie Spojených národov pre dočasnú správu v Kosove (UNMIK) predložená na informáciu pre členov Bezpečnostnej rady dňa 12. júna 2008.

⁵ Jednotná akcia Rady 2008/123/SZBP zo 4. februára 2008.

Európska únia okrem toho vyslala doposiaľ najväčšiu civilnú misiu EBOP v Kosove⁶. EULEX monitoruje, školí a poskytuje Kosovu poradenstvo ohľadne právneho štátu, predovšetkým v oblasti polície, spravodlivosti a colných záležitostí, a ponecháva si určité výkonné právomoci.

Kosovo sa zúčastňuje na procese stabilizácie a pridruženia (PSP) pre západný Balkán, ktorý iniciovala EÚ. V marci 2007 sa vytvorila posilnená organizačná štruktúra mechanizmu sledovania procesu stabilizácie a pridruženia. Prostredníctvom nej sa zabezpečuje pravidelný dialóg zameraný na problematiku inovácií, vnútorného trhu, dobrej správy vecí verejných, poľnohospodárstva, hospodárstva a infraštruktúry. EÚ stanovila v rozhodnutí z 18. februára 2008⁷ reformné priority európskeho partnerstva pre Kosovo.

Komisia zorganizovala v júli 2008 konferenciu darcov pre Kosovo, ktorej výsledkom boli prisľuby vo výške 1,2 miliardy EUR, z toho viac ako 500 miliónov EUR z rozpočtu Spoločenstva. EÚ a jej členské štáty prisľúbili takmer 800 miliónov EUR. Kosovo naďalej využíva finančnú pomoc ES v rámci nástroja predvstupovej pomoci, CARDS⁸, nástroja stability a ďalších iniciatív. Táto krajina je aj naďalej oprávnená na makrofinančnú pomoc.

3. NAPREDOVANIE KOSOVA NA CESTE DO EÚ

Komisia sa vo svojom oznámení z roku 2005 s názvom *Európska budúcnosť pre Kosovo* sústredila na hospodárske aspekty rozvoja Kosova, na budovanie inštitúcií a na regionálny kontext. Kosovo dosiahlo od roku 2005 určitý pokrok v týchto oblastiach, ale závažné problémy pretrvávajú.

Správy Komisie o pokroku predkladané od roku 2006 potvrdzujú, že Kosovo dosiahlo pokrok pri zosúladovaní s európskymi normami. Predloženie rámca strednodobých výdavkov na obdobie rokov 2008 a 2009 znamenalo pokrok na ceste k vytvoreniu udržateľného fiškálneho rámca pre Kosovo. V júni 2009 sa Kosovo stalo členom Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky. Zriadenie Agentúry pre koordináciu rozvoja a európskej integrácie v roku 2008 sa stalo dôležitým krokom k zlepšeniu koordinácie darcovskej pomoci pre Kosovo a jeho snahy o zosúladovanie s normami EÚ. Kosovo sa podieľa na práci v súvislosti s Paktom stability a jeho nahradení Radou pre regionálnu spoluprácu. Zapája sa aj do celého radu iniciatív regionálnej spolupráce⁹.

Pokiaľ však ide o proces zosúladovania s normami EÚ, Kosovo musí zosúladiť prijímanie právnych predpisov s ich náležitým vykonávaním a presadzovaním. Súčasťou hospodárstva Kosova je rozsiahla tieňová ekonomika. Obavy vzbudzuje situácia v oblasti riadenia hospodárstva, regulačného rámca a podnikateľského prostredia. Podniky majú nedostatočnú

⁶ Jednotná akcia Rady 2008/124/SZBP zo 4. februára 2008.

⁷ Rozhodnutie Rady 2008/213/ES.

⁸ Pomoc Spoločenstva pre obnovu, rozvoj a stabilizáciu.

⁹ Kosovo sa podieľa na Zmluve o založení Energetického spoločenstva (ETC), na Dohode o spoločnom európskom leteckom priestore (ECAA), na pozorovacom výbore pre dopravu v juhovýchodnej Európe (SEETO), na Stredoeurópskej dohode o voľnom obchode (CEFTA) a na Charte EÚ pre malé podniky. Kosovo sa pripojilo k iniciatíve pre širokopásmové pripojenie v juhovýchodnej Európe (bSEE), k iniciatíve pre rozvoj elektroniky v juhovýchodnej Európe (eSEE), k Regionálnej škole verejnej správy (ReSPA), k Iniciatíve pre spoluprácu v juhovýchodnej Európe (SECI), k dvom regionálnym environmentálnym iniciatívam (RENA a ECENA) a k iniciatíve „Investment Compact“. Tento výpočet pritom nie je úplný.

schopnosť vyvážať. Kosovo potrebuje zväčšiť rozsah pôsobnosti a zvýšiť účinnosť svojho systému sociálnej ochrany a uplatňovať viac strategicky zameraný prístup k zamestnanosti. Verejná správa v Kosove je aj naďalej nedostatočne rozvinutá. Účasť tejto krajiny na regionálnych fórach je čoraz ťažšia. Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode nebola schopná vyriešiť otázku blokády vývozu kosovských výrobkov do Srbska ani tranzitného obchodu s Bosnou a Hercegovinou.

4. REALIZÁCIA EURÓPSKEJ PERSPEKTÍVY KOSOVA

Európska únia opakovane potvrdila, že Kosovo zdieľa svoju európsku perspektívu s ostatnými krajinami regiónu. Európska rada na zasadnutí v decembri 2007 potvrdila, že EÚ je pripravená podporiť hospodársky a politický rozvoj Kosova prostredníctvom jasnej európskej perspektívy, ktorá bude v súlade s európskou perspektívou tohto regiónu. Rada vo februári 2008 opätovne potvrdila svoj záväzok plne a účinne podporovať európsku perspektívu pre krajiny západného Balkánu a požiadala Komisiu, aby využila nástroje Spoločenstva na podporu hospodárskeho a politického rozvoja a na navrhnutie konkrétnych opatrení pre širší región s cieľom ďalej napredovať týmto smerom. Európska únia v decembri 2008 znovu zdôraznila svoju ochotu pomáhať politickému a hospodárskemu rozvoju Kosova prostredníctvom jasnej európskej perspektívy, ktorá bude v súlade s európskou perspektívou tohto regiónu.

V oblasti európskej integrácie dosiahol tento región značný pokrok. Všetky krajiny dojednali s EÚ dohody o stabilizácii a pridružení. Chorvátsko a Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko získali status kandidátskej krajiny. Komisia na žiadosť Rady pripravuje stanovisko k žiadosti o členstvo, ktorú predložila Čierna Hora. Rada dostala žiadosť o členstvo od Albánska. Je nevyhnutné, aby Kosovo v záujme politickej stability a hospodárskeho pokroku regiónu udržalo krok s týmto vývojom.

V oznámení „*Západný Balkán: podpora európskej perspektívy*“¹⁰ z marca 2008 Komisia určila nástroje Spoločenstva na podporu demokratickej reformy, hospodárskeho pokroku a dobrých susedských vzťahov. Kosovo čelí radu závažných problémov a nástroje Spoločenstva by mohli prispieť k ich riešeniu. Úžitok, ktorý môže mať Kosovo z týchto nástrojov, závisí od toho, nakoľko pokročí pri realizácii reforiem. Je potrebné, aby Kosovo skonsolidovalo svoj európsky program, zabezpečilo trvalý sociálno-ekonomický rozvoj, posilnilo sektorovú aproximáciu a konštruktívne sa zapájalo do regionálnej spolupráce. Európska únia môže Kosovu s týmto úsilím pomôcť.

Komisia víta skutočnosť, že jednotný prístup k záväzkom, a to aj napriek rôznym stanoviskám členských štátov EÚ vo veci statusu Kosova a odlišným postojom k uznaniu tejto krajiny, poskytuje konštruktívny základ pre dosiahnutie pokroku.. Európska únia je schopná, v súlade so závermi Rady, dohodnúť sa na opatreniach na podporu politického a hospodárskeho rozvoja Kosova, a to bez toho, aby boli dotknuté stanoviská jej členských štátov ohľadne statusu tejto krajiny.

¹⁰ Západný Balkán: podpora európskej perspektívy – KOM(2008) 127, 5.3.2008.

5. KONSOLIDÁCIA EURÓPSKEHO PROGRAMU KOSOVA

Kosovo opakovane potvrdilo svoje odhodlanie dosiahnuť pokrok pri plnení svojho európskeho programu. Zosúladiť s normami EÚ aj naďalej zostáva hnacou silou reformy v Kosove. V apríli 2008 Kosovo prijalo plán európskej integrácie. V auguste 2009 aktualizovalo akčný plán európskeho partnerstva.

Záver správy o pokroku Kosova za rok 2009 potvrdzujú, že Kosovo čelí dôležitým výzvam. Táto krajina musí dosiahnuť ďalší pokrok pri vytváraní a upevňovaní právneho štátu a je potrebné, aby zlepšila fungovanie a nezávislosť svojej justície. Musí vykázať konkrétne výsledky v rámci bilancie boja proti korupcii, praniu špinavých peňazí a organizovanej trestnej činnosti. Ďalej je potrebné, aby Kosovo posilnilo kapacity, nezávislosť a profesionalitu verejnej správy a aby zlepšilo podnikateľské prostredie vrátane regulácie a správy obchodných spoločností a dohľadu nad nimi. Táto krajina musí zabezpečiť, aby bolo vymenovávanie vyšších štátnych úradníkov plne transparentné a aby sa pri verejnom obstarávaní dodržiavali kritériá nezávislosti, objektivity a transparentnosti.. Kosovo musí zaviesť udržateľnú makroekonomickú a fiškálnu politiku.

Popritom musí zabezpečiť, aby sa komunálne voľby naplánované na november 2009 uskutočnili spravodlivým a transparentným spôsobom. Príslušníci menšín musia byť plne začlenení do procesu decentralizácie. Kosovo musí zlepšiť ochranu srbskej aj ďalších menšín a skvalitniť dialóg a proces uzmierovania medzi jednotlivými spoločenstvami. Je nevyhnutné posilniť sociálnu súdržnosť. Kosovo musí vybudovať efektívnu a účinnú verejnú správu. Pri vypracovávaní právnych predpisov má Kosovo plne a včas využívať odborné poznatky, ktoré mu medzinárodné spoločenstvo poskytuje. Prioritou musí byť zabezpečenie riadneho vykonávania právnych predpisov, a to vrátane vyčlenenia potrebného počtu zamestnancov a vybavenia. Je vecou zásadného významu, aby Kosovo zaujalo konštruktívny a pragmatický prístup k regionálnej spolupráci.

Komisia navrhuje, aby sa na podporu právneho štátu, reformy verejnej správy a úsilia na zlepšenie podnikateľského prostredia v Kosove použili zdroje z nástroja IPA, a to predovšetkým prostredníctvom twinningu. Zváži sa aj poskytnutie podpory na infraštruktúru.

6. PRIBLIŽENIE OBČANOV KOSOVA K EÚ

Celý rad krajín v tomto regióne dosiahol výrazný pokrok v oblasti slobody pohybu. Na základe uzavretia dohôd o readmisii bolo týmto krajinám umožnené požívať výhody prameniace z dohôd o zjednodušení vízového režimu s EÚ. Plány na liberalizáciu vízového režimu poskytujú zásadné usmernenia v takých otázkach, ako je bezpečnosť dokladov, boj proti organizovanej trestnej činnosti, migrácia a bezpečnosť hraníc. Dosiahnutý pokrok bol sledovaný a vyhodnocovaný prostredníctvom dialógu na úrovni vyšších úradníkov. Vyhliadka na bezvízový cestovný styk je pre tieto krajiny veľkou motiváciou, aby ďalej uskutočňovali reformy. Komisia v dôsledku toho navrhuje zmenu a doplnenie príslušného nariadenia Rady¹¹, aby bol pre občanov Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko, Čiernej Hory a Srbska od januára 2010 zavedený bezvízový cestovný styk s krajinami EÚ. Občania Albánska a Bosny a Hercegoviny by takisto mohli dostať takúto možnosť, len čo tieto krajiny splnia zostávajúce požiadavky.

¹¹ Nariadenie Rady (ES) č. 539/2001.

Kosovo začalo v júli 2008 vydávať vlastné pasy. Zjednodušilo sa vybavovanie žiadostí jednotlivých občanov Kosova o víza. Väčšina členských štátov EÚ využíva možnosť flexibility, ktorú jej poskytujú právne predpisy EÚ, a zjednodušila postupy na vydávanie krátkodobých víz jednotlivcom s trvalým pobytom v Kosove.

Občania Kosova by mali viac využívať výhody plynúce zo zosúlad'ovania s normami EÚ, vrátane možnosti bezvízového cestovného styku v rámci EÚ. To bude možné iba vtedy, ak Kosovo zabezpečí uplatňovanie príslušných reforiem a dodržiavanie pravidiel a postupov, aby sa minimalizovali s tým spojené bezpečnostné riziká pre členské štáty EÚ. Východiskovým bodom týchto reforiem je riadne vykonávanie dohôd o readmisii. Kosovo musí prispôbiť svoje právne predpisy, posilniť administratívne kapacity na spracovanie žiadostí o readmisiu a zaviesť účinnú stratégiu reintegrácie. Okrem toho je potrebné, aby zvýšilo bezpečnosť na hraniciach a zabezpečilo správu evidencie obyvateľstva a vydávanie dokladov.

Komisia navrhuje naďalej uplatňovať štruktúrovaný prístup s cieľom priblížiť občanov Kosova k EÚ prostredníctvom dialógu o vízovej problematike s perspektívou prípadnej liberalizácie vízového režimu, keď sa uskutočnia potrebné reformy. Komisia po dôkladnom posúdení navrhuje vypracovať komplexnú stratégiu, ktorou by sa Kosovo riadilo pri svojom úsilí o splnenie požiadaviek EÚ týkajúcich sa liberalizácie vízového styku. Táto stratégia stanoví kritériá na posúdenie pokroku, ktorý Kosovo dosiahlo v rámci dialógu o vízovej problematike, a bude predložená Rade pre informáciu.

Komisia bude pravidelne posudzovať pokrok, ktorý Kosovo dosiahlo pri realizácii tejto stratégie, a to prostredníctvom hodnotiacich misií odborníkov z členských štátov a Komisie. Komisia podporí Kosovo pri realizácii tejto stratégie poskytovaním technickej a finančnej pomoci. Komisia navyše v rámci širšieho kontextu presadzovania zásad právneho štátu a v nadväznosti na činnosti misie EULEX preskúma možnosť zapojenia Kosova do iniciatív spolupráce v oblasti justície na regionálnej úrovni. Pravidlá pre spoluprácu Kosova s Europolom, Eurojustom a Frontexom a pre jeho účasť na ich práci treba podrobiť ďalšiemu preskúmaniu, a to aj za možnej účasti EULEX¹².

7. UDRŽATEĽNÝ SOCIÁLNO-EKONOMICKÝ VÝVOJ KOSOVA

Sociálna a politická stabilita Kosova závisí od udržateľného ekonomického vývoja a posilnenej sociálnej súdržnosti. Kosovo v dôsledku svojej obmedzenej integrácie do celosvetových trhov postihla celosvetová hospodárska kríza len v pomerne malom rozsahu. Predpokladá sa však, že príliv zahraničných priamych investícií a peňažných prevodov sa zníži. Analogicky sa očakáva, že sa zníži aj miera verejných investícií, pretože tlak na príjmy štátneho rozpočtu sa zvyšuje. Z prognóz vyplýva, že v roku 2009 by sa mal rozpočtový deficit Kosova zvýšiť na 7 % HDP.

Kosovo čelí vážnym hospodárskym problémom. Podľa Medzinárodného menového fondu HDP Kosova na jedného obyvateľa je 1 726 EUR, čo tvorí 6,9 % priemeru EÚ-27. Kosovo aj naďalej vykazuje značný deficit obchodu s tovarom a so službami. Očakáva sa, že v roku 2009 bude celkový obchodný deficit Kosova vo výške 43 % HDP. Vysoká vonkajšia

¹² Europol: článok 42 dohovoru o Europole a akt Rady z 3. novembra 1998; Eurojust: článok 26a rozhodnutia 2002/187/ES v znení zmien a doplnení; Frontex: článok 14 nariadenia Rady (ES) č. 2007/2004 zmeneného a doplneného nariadením (ES) č. 863/2007.

nerovnováha poukazuje na nedostatočne rozvinuté domáce výrobné kapacity a výrazne zraniteľné miesta.

Je potrebné, aby Kosovo popri uplatňovaní udržateľných makroekonomických politík riešilo obmedzenia na strane ponuky, ako sú nedostatky v infraštruktúre, výpadky v dodávkach energie, vysoké kapitálové náklady a nedostatok kvalifikovaných pracovných síl. Je vecou zásadného významu, aby sa v Kosove zlepšila konkurencieschopnosť hospodárstva, zvýšila sa produktivita a posilnil sa vývoz.

7.1. Obchod

Pre prilákanie investícií, podnietenie rastu a zabezpečenie sociálno-ekonomického rozvoja má zásadný význam obchod a obchodné kapacity. Hlavným obchodným partnerom Kosova je EÚ. Obchodné preferencie ES boli Kosovu udelené na základe autonómnych obchodných opatrení ES¹³. Tieto preferencie však koncom roku 2010 prestanú platiť. Kosovo v súčasnosti nepožíva výhody vyplývajúce z Dohody o stabilizácii a pridružení ani z dočasnej dohody. Postupné nadobudnutie platnosti príslušných dohôd o stabilizácii a pridružení, resp. dočasných dohôd¹⁴ uzavretých s ostatnými krajinami západného Balkánu a ukončenie terajšieho preferenčného režimu preto bude mať za následok zhoršenie obchodnej pozície Kosova, a to tak v absolútnom, ako aj v relatívnom vyjadrení. Na dôvažok, Kosovo nemôže využívať výhody plynúce z diagonálnej kumulácie pôvodu medzi EÚ a väčšinou krajín procesu stabilizácie a pridružení, čo má obmedzujúci vplyv na rozvoj vzájomného dopĺňovania regionálnych trhov. Táto skutočnosť zároveň znižuje príťažlivosť Kosova pre zahraničných investorov a obmedzuje schopnosť výrobcov z Kosova vyvážať tovar do EÚ.

Nato, aby mohlo Kosovo naďalej využívať výhody plynúce z terajšieho preferenčného režimu, by bolo potrebné platnosť tohto režimu predĺžiť. Platnosť takéhoto predĺženia by však bola iba dočasná. Z obchodných vzťahov medzi EÚ a Kosovom založených výlučne na autonómnych obchodných preferenciách nevyplýva reálna perspektíva udržateľného dlhodobého hospodárskeho rozvoja Kosova. Takúto perspektívu môže poskytnúť len obchodná dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Kosovom.

Obchodná dohoda ponúka výrazné výhody tak Kosovu, ako aj EÚ. Poskytuje právny rámec, ktorý investorom zabezpečuje stabilitu a predvídateľnosť. Má aj širší rozsah pôsobnosti a zabezpečuje prístup na trh spolu s pokrokom v oblasti práv duševného vlastníctva, hospodárskej súťaže, súladu noriem a administratívnej spolupráci. Vyhládka na uzavretie dohody bude znamenať pre Kosovo výrazný stimul, aby pokročilo s uskutočňovaním reforiem vo všetkých oblastiach, ktoré majú vplyv na vnútorný obchod, vrátane kapacít v administratíve. Zároveň bude vyžadovať od Kosova, aby uplatňovalo účinnú obchodnú politiku a politiku riadenia hraníc. Dohoda je v konečnom dôsledku podmienkou k tomu, aby sa Kosovo mohlo podieľať na diagonálnej kumulácii pôvodu medzi EÚ a krajinami procesu stabilizácie a pridružení.

Kosovo ešte nie je pripravené rokovať o obchodnej dohode a uskutočňovať ju. Napríklad treba posilniť administratívne kapacity na zabezpečenie účinného uplatňovania politiky

¹³ Nariadenie Rady (ES) č. 2007/2000 zmenené a doplnené nariadením (ES) č. 407/2008 zo 7. mája 2008.

¹⁴ Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko (Dohoda o stabilizácii a pridružení – apríl 2004), Čierna Hora (dočasná dohoda – január 2008), Bosna a Hercegovina (dočasná dohoda – júl 2008) a Albánsko (Dohoda o stabilizácii a pridružení – apríl 2009). V apríli 2008 sa podpísala dohoda o stabilizácii a pridružení so Srbskom.

v oblasti protimonopolnej kontroly a v oblasti kontroly štátnej pomoci. Pokiaľ ide o práva duševného vlastníctva, najdôležitejšie prvky právnych predpisov týkajúcich sa práv priemyselného vlastníctva sú už vytvorené, avšak Kosovo ešte musí vybudovať základné administratívne kapacity na zabezpečenie ich dodržiavania. Je potrebné, aby okrem toho dosiahlo výrazný pokrok v zosúladiovaní a presadzovaní právnych predpisov týkajúcich sa autorských práv. Výrazný pokrok musí dosiahnuť aj pri vytváraní právnych a inštitucionálnych štruktúr potrebných pre obchodovanie s tovarom, a to vrátane sanitárnych a fyto-sanitárnych záležitostí. Je potrebné účinne uplatňovať inštitucionálny rámec na zabezpečenie príslušnej úrovne akreditácie, certifikácie, normalizácie a dohľadu nad trhom.

Komisia posúdi, aký pokrok Kosovo dosiahlo pri zvyšovaní svojich kapacít a uskutočňovaní reforiem v oblastiach, ktoré majú pre obchodnú dohodu najväčší význam. Určí, aké opatrenia by Kosovo malo prijať. Keď Kosovo príslušné požiadavky splní, Komisia navrhne smernice na rokovania, aby Spoločenstvo mohlo v príslušnom čase začať rokovania o obchodnej dohode. Komisia pripraví rozšírenie autonómnych obchodných opatrení, aby sa obchodné vzťahy mohli zachovať na terajšej úrovni dovtedy, kým sa pokročí v prípravách obchodnej dohody. Kosovo bude ako účastník procesu stabilizácie a pridruženía zahrnuté do rozšírenia kumulácie pôvodu v celoeurópsko-stredomorskej oblasti aj na krajiny západného Balkánu, a to prostredníctvom Dohovoru o celoeurópsko-stredomorských preferenčných pravidlách pôvodu.

7.2. Makroekonomická a fiškálna udržateľnosť

Pre ďalší rozvoj Kosova má zásadný význam udržateľný makroekonomický a fiškálny rámec. V záujme dosiahnutia tohto cieľa EÚ aj ostatní darcovia podporili vytvorenie strednodobého rámca výdavkov. Tento rámec sa stal hlavným prvkom rozpočtového cyklu v Kosove.

Kosovo a Komisia v úzkej spolupráci s Medzinárodným menovým fondom iniciovali v roku 2008 konzultačný mechanizmus fiškálneho dohľadu. Tento mechanizmus pomáha Kosovu pri jeho príprave na hladkú integráciu do existujúcich rámcov EÚ na monitorovanie hospodárskej a fiškálnej oblasti. Je potrebné, aby Kosovo rozvinulo svoje kapacity na realizáciu koherentného a koordinovaného súboru makroekonomických a fiškálnych politík. V závislosti od toho, aký pokrok dosiahne v tejto oblasti, bude Kosovo vyzvané k účasti na pravidelnom podávaní hospodárskych a fiškálnych správ, ktoré bolo stanovené pre krajiny západného Balkánu, a ku každoročnému predloženiu strednodobého hospodárskeho a fiškálneho programu. Komisia bude ďalej podporovať úsilie Kosova o dosiahnutie pokroku v tomto smere a bude viesť pravidelný dialóg zameraný na monitorovanie hospodárskeho vývoja v tejto krajine.

7.3. Rozvoj súkromného sektora

Odhaduje sa, že malé a stredné podniky sa podieľajú na HDP Kosova 40 %, na celkovej zamestnanosti v tejto krajine 60 % a predstavujú 99 % všetkých jej podnikov. Tieto podniky hrajú kľúčovú úlohu pri zvyšovaní produktivity a inovácií a pri tvorbe pracovných miest. Treba zvýšiť podporu pre tento sektor, aby sa podnikanie stimulovalo a neformálne podnikateľské aktivity sa transformovali na oficiálne podniky.

Kosovo by malo prospech z programov zameraných na zvýšenie konkurencieschopnosti jeho hospodárstva, konkrétne na zavádzanie nových technológií, zvyšovanie produktivity, znižovanie nákladov na pracovnú silu a na vytváranie pracovných miest. Takéto programy by mali pomôcť zvýšiť transparentnosť regulácie podnikania, vrátane udeľovania licencií,

povolení a certifikátov a účinného a nezávislého dohľadu, a mali by poskytnúť pomoc pri vytváraní prepojení.

Je nevyhnutné, aby Kosovo dosiahlo ďalší pokrok v oblasti privatizácie. Prospech by získalo z ďalšieho rozvoja inštitúcií zameraných na mikrofinancovanie, ktoré by podporovali malé podniky v sektoroch s rastovým potenciálom, vrátane poľnohospodárstva, agroturistiky, malovýroby a služieb poskytovaných mestami.

Kosovu by prospelo členstvo v Európskej banke pre rekonštrukciu a rozvoj a väčší objem pôžičiek z Európskej investičnej banky. Podnikateľské prostredie v Kosove a najmä jeho malé a stredné podniky by mali prospech z väčšej účasti na príslušných iniciatívach EÚ, vrátane iniciatívy „Small Business Act“ a 7. rámcového programu pre výskum, ako aj z užšieho zapojenia sa do týchto iniciatív. Ak Kosovo splní príslušné podmienky, Komisia navrhne jeho účasť na činnostiach, ktoré sa rozvíjajú v rámci uvedených iniciatív, a v prípade potreby poskytne technickú a finančnú pomoc.

7.4. Politika zamestnanosti a sociálna politika

Veľmi vysoká nezamestnanosť v Kosove (odhaduje sa, že v roku 2008 to bolo približne 40 %) predstavuje vážne bremeno pre hospodárstvo tejto krajiny. Osobitným problémom je nezamestnanosť mladých ľudí – približne 75 % z nich nemá prácu. Je potrebné, aby Kosovo riešilo problematiku nezamestnanosti strategicky, a to za pomoci radu starostlivo koordinovaných opatrení. Mali by sa zvýšiť kapacity úradov na sprostredkovanie práce a ešte viac by sa mali rozvinúť prepojenia s univerzitami a ostatnými školami, aby sa preklenuli medzery medzi vzdelávaním a pracovným uplatnením. Kosovo by malo prospech zo zavedenia schém motivujúcich právoplatných príjemcov sociálnej pomoci k hľadaniu si práce.

Európska únia môže pomôcť Kosovu v jeho úsilí zlepšiť prístup všetkých jeho občanov k zamestnaniu, skvalitniť dialóg so sociálnymi partnermi a s občianskou spoločnosťou a účinnejšie nasmerovať jeho politiku zamestnanosti a sociálnu politiku. Komisia v tejto súvislosti predloží štúdiu „Sociálna ochrana a sociálne začlenenie v Kosove“, ktorá pomôže pripraviť Kosovo na lepšiu koordináciu politiky zamestnanosti a sociálnej politiky. Komisia navrhuje začleniť Kosovo do programu Progress¹⁵, ktorý je otvorený pre krajiny západného Balkánu. Bude podporovať účasť Kosova na činnostiach zameraných na regionálnu spoluprácu v oblasti politiky zamestnanosti a sociálnej politiky v rámci siete juhovýchodnej Európy pre politiku zamestnanosti a sociálnu politiku a v rámci siete juhovýchodnej Európy pre problematiku zdravia. Komisia navrhuje nadviazanie spolupráce so sekretariátom iniciatívy Dekáda začleňovania rómskej populácie, aby sa pokročilo v oblasti pridruženia Kosova a pomohlo sa mu v jeho úsilí o podporenie účasti príslušníkov menšín na opatreniach zameraných na sociálnu ochranu a začlenenie.

7.5. Vzdelávanie, odborná príprava a výskum

Kosovo má mladé obyvateľstvo s vekovým priemerom 26 rokov. Približne tretina jeho obyvateľstva má menej ako 15 rokov a viac ako polovica má menej ako 25 rokov. V priebehu nadchádzajúcich piatich rokov 200 000 osôb dosiahne produktívny vek a vstúpi na trh práce. Vzhľadom na veľmi vysokú nezamestnanosť mládeže predstavuje vzdelávanie kľúčovú prioritu pre Kosovo.

¹⁵ Program Spoločenstva v oblasti zamestnanosti a sociálnej solidarity.

Je potrebné, aby Kosovo zvýšilo úroveň vzdelávania, znížilo mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky a aby vytvorilo otvorenejší vzdelávací systém. Osobitnou prioritou by malo byť zlepšovanie kvalifikácie pedagógov, zvyšovanie úrovne existujúcich vzdelávacích zariadení a rozšírenie dostupnosti škôl vrátane univerzít pre študentov zo všetkých komunit. Bolo by na prospech vecí, keby sa na stredoškolskú odbornú prípravu, odbornú prípravu dospelých a na celoživotné vzdelávanie vyčlenil vyšší objem financií. Učebné osnovy by sa mali zameriavať na uľahčenie budúceho pracovného uplatnenia.

Reforma vyššieho vzdelávania v Kosove bude aj naďalej podporovaná prostredníctvom programu Tempus. Popri univerzite v Prištine už začala projekty predkladať aj univerzita v Mitrovici. Je potrebné, aby univerzity, študenti, pedagógovia, mladí ľudia vo všeobecnosti aj mládežnícke organizácie v Kosove plne využívali príležitosti, ktoré sa im ponúkajú v rámci programov Erasmus Mundus a Mládež v akcii. Komisia navrhuje zvýšiť financovanie programov Tempus, Erasmus Mundus a Mládež v akcii z nástroja predvstupovej pomoci, v prípade potreby osobitne vyčleniť časť pridelených prostriedkov a zvýšiť tak ich dostupnosť pre oprávnené subjekty.

Komisia spolu s Kosovom preskúma možnosti a spôsoby začlenenia vzdelávacích inštitúcií Kosova do niektorých činností v rámci programu celoživotného vzdelávania. Komisia zároveň spolu s Európskou vzdelávacou nadáciou preskúma možnosti rozšírenia činností tejto nadácie v Kosove a zvýšenia informovanosti o činnostiach EÚ v oblasti vzdelávania. Komisia v rámci mechanizmov zabezpečenia kvality začne dialóg s orgánmi Kosova, ktorý má pomôcť zvýšiť kvalitu učebných osnov pre všetky miestne komunity. Preskúma aj možnosti podpory zriadenia odboru európskych štúdií na univerzite v Prištine.

Pre sociálno-ekonomický rozvoj Kosova je dôležitá oblasť výskumu, ktorá poskytuje príležitosti na zintenzívnenie činností v rámci regionálnej spolupráce. Krajiny západného Balkánu sú pridružené k 7. rámcovému programu EÚ pre výskum. Kosovo je oprávnené na účasť na tomto rámcovom programe ako partnerská krajina medzinárodnej spolupráce. Ustanovilo kontaktné miesto pre tento rámcový program a pripravuje národný akčný plán zameraný na posilnenie svojich výskumných kapacít. Je potrebné, aby zapájanie Kosova do výskumných činností EÚ ďalej pokračovalo a zintenzívňovalo sa¹⁶.

7.6. Kultúra a Európa pre občanov

Základným prvkom zmierenia, dôvery a stability je úcta ku kultúrnemu a náboženskému dedičstvu. Môže zároveň výrazne prispieť k sociálno-ekonomickému rozvoju Kosova. Kosovo dosiahlo pokrok v oblasti ochrany a obnovy kultúrneho a náboženského dedičstva. Jeho účasť na Lubľanskom procese, v Komisii na realizáciu rekonštrukcie a na Technickom fóre pre kultúrne dedičstvo bola osožná a mala by ďalej pokračovať. Kosovo musí nadviazať na svoje investície do tohto sektora v rámci komplexnej rozvojovej stratégie. Do vytvárania aj realizácie tejto stratégie treba zapojiť všetky zainteresované strany. Osobitnú pozornosť treba pritom venovať predovšetkým problematike neregulovaných činností v miestach kultúrnych pamiatok alebo v ich blízkosti.

Niekoľko krajín západného Balkánu sa podieľa na programoch Kultúra a Európa pre občanov. Účasť na týchto programoch vychádza z rámcovej dohody o všeobecných zásadách, ktorými sa riadi účasť týchto krajín na programoch Spoločenstva. Kosovo v súčasnosti nepožíva

¹⁶ Kosovo je zahrnuté do zoznamu partnerských krajín medzinárodnej spolupráce pripojeného k pracovným programom 7. rámcového programu pre výskum a technologický rozvoj.

výhody vyplývajúce z takejto dohody. Účasť na týchto programoch však priblíži občanov Kosova k európskemu projektu. Činnosti zamerané na posilnenie kapacít organizácií občianskej spoločnosti, obcí a kultúrnych subjektov a na uľahčenie ich spolupráce s partnermi z EÚ a z regiónu budú až do uzavretia rámcovej dohody podporované z prostriedkov nástroja predvstupovej pomoci. Komisia preskúma možnosť uľahčenia kultúrnych výmen a poskytovania štipendií. V tejto súvislosti sa uvažuje o tom, že by sa pôsobnosť programu „Young Cell Scheme“, ktorý je v súčasnosti obmedzený na problematiku práva, rozšírila aj na oblasť kultúry.

8. ĎALŠIE NAPREDOVANIE V SEKTOROVEJ APROXIMÁCII

8.1. Energetika

Výpadky dodávok elektrickej energie predstavujú hlavnú prekážku hospodárskemu rastu a zvyšovaniu priamych zahraničných investícií v Kosove. Bez spoľahlivých a udržateľných dodávok energie bude hospodársky rozvoj Kosova obmedzený.

Privatizácia častí sektoru energetiky odstráni výrazný tlak na rozpočet Kosova a umožní presmerovanie investícií do iných prioritných oblastí. Zároveň povedie k zvýšeniu efektívnosti a účinnosti dodávok energie. Je nevyhnutné zlepšiť výber platieb, aby energetické spoločnosti mohli zabezpečiť bezpečnejšie a spoľahlivejšie dodávky energie. Privatizácia je však iba jednou časťou riešenia. Kosovo musí zároveň zvýšiť svoju účasť na regionálnych dohodách o spolupráci v oblasti energetiky a o výrobe energie, zaviesť opatrenia na zníženie spotreby energie a viac využívať obnoviteľné a alternatívne zdroje energie.

Zásadný význam tu má ďalšia účasť Kosova na Zmluve o založení Energetického spoločenstva. Kosovo v tejto súvislosti musí nielen zintenzívniť svoju účasť, ale aj rozšíriť jej rozsah, a to aj vo vzťahu k vyrovnávaciemu mechanizmu pre prenosové systémy a k mechanizmom pridelovania kapacít. Všetky zainteresované strany v regióne musia umožniť Kosovu ako rovnoprávnemu partnerovi využívať výhody plynúce z týchto mechanizmov. Dodávateľia energie v Kosove, regulačné orgány aj ostatní prevádzkovatelia musia plne využívať existujúce dohody o regionálnej spolupráci. Kosovo sa musí podieľať na výhodách, ktoré vyplývajú z iniciatív EÚ v oblasti energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie. To je zároveň aj v záujme celého regiónu.

8.2. Doprava

Kosovo naliehavo potrebuje zlepšiť infraštruktúru dopravy. Začalo preto realizovať rozsiahly program budovania ciest. Tento program však znamená značnú záťaž pre rozpočet. Treba preto získať finančné prostriedky z iných zdrojov. Malo by to byť súčasťou vyrovnaného prístupu, v rámci ktorého sa podporia aj investície do železníc a ktorý umožní financovať údržbu existujúcej cestnej siete a zároveň aj stavbu nových ciest. Je potrebné, aby Kosovo naďalej vyvíjalo úsilie zamerané na vykonávanie Dohody o spoločnom európskom leteckom priestore, a to vrátane *acquis* týkajúceho sa leteckej dopravy.

Cieľom zmluvy o dopravnom spoločenstve je spojiť postupnú transpozíciu *acquis* týkajúceho sa dopravy signatárskymi štátmi s postupnou integráciou regionálneho trhu s trhom EÚ. Táto zmluva má pre Kosovo zásadný význam. Všetky strany tejto zmluvy musia zabezpečiť začlenenie Kosova tak, aby sa mohlo na príslušných iniciatívach plne podieľať. Kosovo musí začať uplatňovať harmonogram na vykonávanie *acquis* v oblasti pozemnej dopravy a využívať ustanovenia o integrácii regionálneho trhu.

8.3. Životné prostredie

Životné prostredie v Kosove je v dôsledku dlhoročného znečisťovania a zanedbávania zničené. Odhaduje sa, že elektrárne v Kosove produkujú 25 ton popolčeka a prachu za hodinu, čo je 74-násobne viac ako povoľujú normy EÚ. Predmetom obáv je aj kvalita vodných zdrojov. Iba 70 % obyvateľstva je pripojených k zdrojom pitnej vody a iba tretina je pripojená ku kanalizačným systémom. Pre zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov má zásadný význam zlepšenie životného prostredia v krajine. Kosovo aj naďalej vykazuje značný pokrok v oblasti právnej transpozície noriem EÚ. Nemá však kapacity a zdroje na zabezpečenie ich adekvátneho uplatňovania. Na financovanie environmentálnych činností je určené menej ako 1 % rozpočtu Kosova.

Kosovo má prospech z regionálnych environmentálnych činností EÚ, ako je napríklad pomoc pri prijímaní, vykonávaní a presadzovaní právnych predpisov, ktorá sa v súčasnosti poskytuje prostredníctvom Regionálneho centra pre životné prostredie. Podieľa sa aj na činnosti Regionálnej environmentálnej siete pre pristúpenie, ktorá pomáha Kosovu prostredníctvom výmeny najlepšej praxe, budovania administratívnych kapacít a poskytovania odborných školení. Komisia navrhuje toto úsilie doplniť, a to aj prostredníctvom nástroja pre infraštruktúrne projekty, aby sa napomohla príprava projektov, ktoré by sa potom podporili finančnými prostriedkami z medzinárodných finančných inštitúcií.

9. ÚČINNÁ A OTVORENÁ REGIONÁLNA SPOLUPRÁCA

Základným prvkom politiky EÚ pre juhovýchodnú Európu je regionálna spolupráca. Regionálna spolupráca Kosova má kľúčový význam pre jeho program zblížovania sa s Európou. Jeho pokračujúca účasť na iniciatívach regionálnej spolupráce a integrácia do nich má význam po stránke obchodnej, hospodárskej aj politickej.

Dočasná misia Organizácie spojených národov v Kosove (UNMIK) je v mene Kosova signatárom radu dohôd o regionálnej spolupráci. Do mandátu reorganizovanej UNMIK patrí aj „uľahčenie vonkajšieho zastupovania Kosova“. Možnosti UNMIK sú však obmedzené. Kosovo by pri svojom úsilí o zlepšenie spolupráce so susednými krajinami malo prospech z konštruktívneho a pragmatického prístupu. Je potrebné, aby Kosovo strategicky využívalo prostriedky, ktoré má k dispozícii. Vláda Kosova musí pre všetky verejné inštitúcie vydať jednoznačný a komplexný súbor usmernení, ktoré by sa jednotným spôsobom uplatňovali na všetkých úrovniach regionálnej spolupráce. Kosovo sa musí plne zúčastňovať na činnosti novovytvorenej regionálnej školy verejnej správy. Všetky strany príslušnej dohody musia zabezpečiť začlenenie Kosova.

Komisia sa pripája k výzve delegácie EÚ na zasadnutí rady regionálnej spolupráce v Chisinau v júni 2009, ktorá požiadala všetky zainteresované strany, aby zaujali konštruktívny prístup pri hľadaní pragmatických spôsobov na zabezpečenie otvoreného charakteru regionálnej spolupráce v juhovýchodnej Európe. Komisia dôrazne vyzýva všetky strany, aby hľadali praktické a pragmatické riešenia, a je pripravená napomôcť každému snaženiu vyvinutému na tento účel.

10. MEDZNÍK NOVEJ ETAPY V DIALÓGU MEDZI EÚ A KOSOVOM

Kosovo tvorí súčasť procesu stabilizácie a pridruženia. Prvé s tým súvisiace stretnutia sa konali v roku 2003. V roku 2007 bola vytvorená posilnená organizačná štruktúra mechanizmu

sledovania procesu stabilizácie a pridruzenia. V záujme začatia novej etapy vzťahov medzi EÚ a Kosovom by sa tento mechanizmus mal rozvinúť do rozšíreného politického dialógu zameraného na dosiahnutie pokroku v uskutočňovaní reforiem a spolupráce.

Plenárne zasadnutie by sa malo stať príležitosťou na prediskutovanie prioritných oblastí európskeho programu Kosova. Stretnutia venované problematike jednotlivých sektorov budú koncipované podľa politického dialógu s kandidátskymi krajinami a s potenciálnymi kandidátskymi krajinami. Zameriavať sa budú na európsky program Kosova, budovanie inštitúcií a na prijímanie, vykonávanie a presadzovanie európskych noriem. Prierezové otázky, ako je napr. reforma verejnej správy a justícia, si zasluhujú dôkladné prerokovanie.

Uvedené stretnutia sa budú konať pravidelne podľa harmonogramu, ktorý umožní účinnú prípravu, koordináciu a monitorovanie výsledkov, ktoré Kosovo dosiahlo pri plnení svojich záväzkov. To je dôležité preto, aby sa pomoc mohla poskytovať cielene a úmerne výsledkom vyplývajúcim zo vzájomného hodnotenia. Stretnutia venované problematike jednotlivých sektorov sa budú konať v Prištine aj v Bruseli, čo umožní zvýšenú účasť útvarov Komisie. V záujme zvýšenia zapojenia občianskej spoločnosti do procesu približovania sa a každoročne budú konať stretnutia s organizáciami občianskej spoločnosti.

Komisia navrhuje, aby sa tento proces premenoval na „dialóg v rámci procesu stabilizácie a pridruzenia“.

11. LEPŠIE VYUŽÍVANIE FINANČNEJ POMOCI ES

Kosovu poskytlo ES značnú finančnú pomoc. Na konferencii darcov pre Kosovo v roku 2008 sa Komisia zaviazala poskytnúť viac ako 500 miliónov EUR. Kosovú bolo v rámci nástroja predvstupovej pomoci v období rokov 2007 – 2009 poskytnutých 359 miliónov EUR. Súčasný viacročný indikatívny finančný rámec na obdobie rokov 2010 – 2012 prideluje Kosovú ďalších 206 miliónov EUR. Kosovo dosiahlo pod priamym riadením styčnej kancelárie Komisie v Prištine značný pokrok pri realizácii nástroja predvstupovej pomoci. Teraz je potrebné, aby takto pokračovalo aj ďalej.

Pomoc z nástroja predvstupovej pomoci treba zamerať na obmedzený počet hlavných priorít, ktoré musia byť úzko prepojené s reformným európskym programom Kosova a musia zohľadňovať kalkuláciu nákladov na jednotlivé sektorové stratégie. Pri výbere projektov by sa malo prihliadať na lepšie plánovanie, na stanovené priority a poradie ich dôležitosti a na lepšiu koordináciu s ostatnými darcami. Preskúma sa možnosť pridruzenia ostatných darcov k riadeniu nástroja predvstupovej pomoci v oblastiach, v ktorých majú komparatívnu výhodu. V období po darcovskej konferencii by sa mala posilniť zodpovednosť Kosova za uskutočňovanie projektov v rámci nástroja predvstupovej pomoci.

Cezhraničná spolupráca v rámci zložky II nástroja predvstupovej pomoci môže predstavovať cenný príspevok k zmiereniu a dobrým susedským vzťahom. Na dôvažok, prístup „učenie sa praxou“ presadzovaný v rámci cezhraničnej spolupráce by mohol prispieť k budovaniu kapacít na miestnej úrovni. Komisia zastáva názor, že postupná mobilizácia zložky II nástroja predvstupovej pomoci pre Kosovo sa uskutočňuje v príslušnom čase a primeraným spôsobom.

12. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Európska rada opakovane potvrdila, že Kosovo sa podieľa na európskej perspektíve krajín západného Balkánu. V tomto oznámení sa uvádzajú nástroje Spoločenstva, ktoré môže EÚ mobilizovať na podporu politického a sociálno-ekonomického rozvoja Kosova. Kosovo dosiahlo určitú politickú stabilitu, bezpečnostná situácia je však aj naďalej zložitá. Táto krajina nesmie zaostať za ostatnými krajinami regiónu západného Balkánu napredujúcimi na ceste do EÚ.

Členské štáty EÚ majú rôzne názory na otázku statusu Kosova. To by však nemalo tvoriť prekážku dosiahnutia výrazného pokroku vo vzťahoch medzi EÚ a Kosovom. Prístup, ktorý možno charakterizovať ako odlišné názory na uznanie Kosova, pritom však jednotnosť v záväzkoch, sa osvedčil a mal by sa podporovať. Komisia bez ohľadu na otázku statusu Kosova navrhuje, aby EÚ prijala rad praktických krokov na zabezpečenie ďalšieho pokroku Kosova na ceste do Európy. Vzhľadom na to, že Kosovo pri uskutočňovaní svojho európskeho programu napreduje, Komisia navrhuje:

- naďalej uplatňovať štruktúrovaný prístup v záujme priblíženia kosovských občanov k EÚ prostredníctvom dialógu o vízach, s perspektívou prípadnej liberalizácia udeľovania víz, ak sa uskutočnia potrebné reformy a splnia sa stanovené podmienky,
- rozšíriť platnosť autonómnych obchodných opatrení a keď Kosovo splní príslušné požiadavky, v príslušnom čase navrhnúť smernice na rokovania o obchodnej dohode,
- po uzavretí obchodnej dohody uľahčiť účasť Kosova na kumulácii pôvodu v celoeurópsko-stredomorskej oblasti,
- postupne integrovať Kosovo do rámca hospodárskeho a fiškálneho dohľadu, ktorý bol vytvorený v spolupráci s krajinami západného Balkánu,
- preskúmať možnosti uzatvorenia rámcovej dohody s Kosovom o všeobecných zásadách jeho účasti na programoch Spoločenstva, a na základe toho pripraviť smernice na rokovania,
- posilniť a prehĺbiť účasť Kosova na procese stabilizácie a pridruženía prostredníctvom ustanovenia pravidelného „dialógu v rámci procesu stabilizácie a pridruženía“,
- postupne aktivizovať zložku cezhraničnej spolupráce (zložka II) nástroja predvstupovej pomoci pre Kosovo,

Komisia podporí vyššie uvedené iniciatívy finančnou a technickou pomocou.